

Yoshlar tarbiyasida oilaning roli

M.E.Berdikulova

M.A.Mustafayeva

D.E.Mamatkulova

Guliston davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlar tarbiyasida oilaning tutgan oʻrni ilmiy-pedagogik va psixologik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Oilaning shaxs shakllanishidagi ijtimoiylashuv jarayoniga taʼsiri, ota-onaning tarbiyaviy uslublari hamda oilaviy muhitning yoshlarning axloqiy, emotsional va intellektual rivojiga taʼsiri yoritilgan. Shuningdek, oila va taʼlim muassasalari hamkorligining tarbiyaviy samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit soʻzlar: oila, yoshlar tarbiyasi, ijtimoiylashuv, tarbiyaviy muhit, ota-ona, pedagogik hamkorlik, maʼnaviy qadriyatlar

The role of the family in the upbringing of youth

M.E.Berdikulova

M.A.Mustafayeva

D.E.Mamatkulova

Guliston State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the role of the family in youth upbringing from pedagogical and psychological perspectives. The influence of the family on the socialization process, parental educational styles, and the impact of the family environment on the moral, emotional, and intellectual development of young people are discussed. In addition, the importance of cooperation between the family and educational institutions in improving the effectiveness of upbringing is substantiated.

Keywords: family, youth upbringing, socialization, educational environment, parents, pedagogical cooperation, moral values

Kirish

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda yoshlar tarbiyasi masalasi jamiyat taraqqiyotini belgilovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda oila shaxs kamolotining dastlabki va asosiy muhitini tashkil etib, yosh avlodning axloqiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishida yetakchi rol

o'ynaydi. Ayniqsa, yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlar tizimi va xulq-atvor me'yorlari, avvalo, oilaviy tarbiya ta'sirida shakllanadi.

Zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarida oilaning tarbiyaviy imkoniyatlarini o'rganish dolzarb ilmiy muammolardan biri sifatida qaralmoqda. Chunki bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari va virtual muhit yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatib, oilaning an'anaviy tarbiyaviy funksiyalarini murakkablashtirmoqda. Shu sababli, oilaning tarbiyaviy rolini ilmiy asosda tahlil qilish, ota-onaning tarbiyaviy mas'uliyatini oshirish va oila hamda ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada yoshlar tarbiyasida oilaning tutgan o'rni pedagogik va psixologik yondashuvlar asosida tahlil qilinib, oilaviy muhitning shaxs ijtimoiylashuvi, axloqiy kamoloti va emotsional barqarorligiga ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, zamonaviy sharoitda oilaviy tarbiyaning dolzarb muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari ilmiy jihatdan yoritiladi.

Oilaning jamiyatdagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati

Oila jamiyatning asosiy ijtimoiy instituti sifatida shaxs tarbiyasining poydevorini tashkil etadi. Pedagogika, psixologiya va sotsiologiya fanlarida oilaviy tarbiya shaxs kamolotining yetakchi omili sifatida qaraladi. Chunki inson hayotining dastlabki bosqichlarida olingan tarbiyaviy ta'sirlar uning butun umri davomida ijtimoiy xulq-atvori, qadriyatlar tizimi va dunyoqarashini belgilab beradi.

Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, yoshlarning ijtimoiylashuv jarayoni avvalo oilada boshlanadi. Ijtimoiylashuv - bu shaxsning jamiyatda qabul qilingan me'yorlar, qadriyatlar va xulq-atvor shakllarini o'zlashtirish jarayonidir. Ushbu jarayonda oila birlamchi ijtimoiy muhit bo'lib, bola unda muloqot madaniyati, emotsional munosabatlar, mas'uliyat va intizom kabi muhim sifatlarni egallaydi.

Psixologik yondashuvlar va ilmiy nazariyalar

Mashhur psixolog L.S. Vygotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, bolaning psixik rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan bevosita bog'liqdir. Bu nuqtai nazardan qaralganda, oila bolaning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ota-ona va farzand o'rtasidagi o'zaro munosabatlar bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi, mustaqil fikrlashi va emotsional barqarorligini belgilaydi.

Ota-onaning tarbiyaviy uslubi yoshlar shaxsining rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Psixologiyada tarbiya uslublari avtoritar, demokratik va liberal turlarga ajratiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, demokratik tarbiya uslubi hukmron bo'lgan oilalarda voyaga yetgan yoshlar ijtimoiy jihatdan faol, tashabbuskor va mas'uliyatli bo'lib shakllanadi. Aksincha, avtoritar yoki befarq munosabat hukm surgan oilalarda tarbiyalangan yoshlar orasida agressivlik, ishonchsizlik va ijtimoiy moslashuv muammolari ko'proq uchraydi.

Pedagogik jihatdan qaralganda, oilaning ta'lim muassasalari bilan hamkorligi yoshlar tarbiyasining samaradorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Ota-onaning farzand ta'limiga ongli munosabati, uning qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga olishi o'quv motivatsiyasini kuchaytiradi. Ilmiy tadqiqotlarda oilaviy qo'llab-quvvatlash darajasi yuqori bo'lgan yoshlarning o'quv faoliyati natijalari samaraliroq ekanligi aniqlangan.

Shuningdek, oila yoshlar ongiga milliy, ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni singdirishda asosiy vosita hisoblanadi. Halollik, mehnatsevarlik, kattalarga hurmat, mas'uliyat va vatanparvarlik kabi fazilatlar, avvalo, oilada shakllanadi. Ota-onaning shaxsiy namunasi tarbiyaning eng samarali shakli bo'lib, bu holat pedagogikada "namuna orqali tarbiyalash" tamoyili sifatida e'tirof etiladi.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda oilaning tarbiyaviy vazifalari yanada murakkablashmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga kuchli ta'siri sharoitida ota-onaning nazorati va yo'naltiruvchi roli alohida ahamiyat kasb etadi. Ilmiy nuqtai nazardan, oilada sog'lom psixologik muhit yaratish yoshlarni salbiy axborot ta'siridan himoya qiluvchi muhim omil hisoblanadi.

Oila va gender tarbiyasi

Zamonaviy pedagogika va ijtimoiy psixologiyada gender tarbiyasi yoshlar shaxsining ijtimoiy yetukligini shakllantiruvchi muhim omillardan biri sifatida qoraladi. Gender tarbiyasi deganda oilada qiz va o'g'il farzandlarga nisbatan teng imkoniyatlar, mas'uliyat va ijtimoiy rollar to'g'risida ongli tasavvurlarni shakllantirish jarayoni tushuniladi. Ushbu jarayonning poydevori aynan oilada qo'yiladi.

Ilmiy tadqiqotlarga ko'ra, ota-onaning genderga oid qarashlari va munosabatlari farzandlarning o'zini anglashi, kasb tanlashi hamda jamiyatdagi o'rnini belgilashiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oilada an'anaviy stereotiplarga qat'iy rioya qilinishi ba'zan yoshlarning individual qobiliyatlari va qiziqishlarini to'liq namoyon etishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Aksincha, tenglik va o'zaro hurmatga asoslangan tarbiya yoshlarning ijtimoiy faolligi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Pedagogik nuqtai nazardan, oilada qiz va o'g'il farzandlarga teng munosabatda bo'lish, ularning ta'lim olish, kasbiy rivojlanish va shaxsiy o'sish imkoniyatlarini bir xil darajada qo'llab-quvvatlash muhim hisoblanadi. Bu jarayonda ota-onaning shaxsiy namunasi yetakchi tarbiyaviy omil bo'lib, u farzandlarda gender tengligi va ijtimoiy adolat tushunchalarini shakllantiradi.

Shuningdek, oilada sog'lom gender tarbiyasi yoshlarni zo'ravonlik, kamsitish va ijtimoiy tengsizlik kabi salbiy holatlardan himoya qiluvchi profilaktik omil vazifasini bajaradi. Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, oilada hurmat va muloqotga asoslangan gender munosabatlari shakllangan bo'lsa, yoshlarning emotsional barqarorligi va ijtimoiy moslashuvi yuqori bo'ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlar tarbiyasida oila shaxsning axloqiy, intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Oilaning tarbiyaviy funksiyalari - emotsional, normativ, madaniy-translyatsion va motivatsion - yoshlarning shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Ota-onaning pedagogik savodxonligi, muloqot sifati, psixologik xavfsizlik va gender tarbiyasiga yondashuvi farzandlarning mustaqil fikrlashi, mas'uliyatlilik va ijtimoiy faolligini rivojlantiradi.

Shuningdek, oilaning ijtimoiy kapitali, avlodlararo munosabatlar, profilaktik roli va ta'lim muassasalari bilan hamkorligi yoshlarning ijtimoiy moslashuvi va zararli odatlardan himoyalashida muhim ahamiyat kasb etadi. Globallashtirish va raqamli texnologiyalar sharoitida oilaning nazorat va qo'llab-quvvatlovchi funksiyasi yanada oshadi, bu esa yoshlarning ijtimoiy va emotsional barqarorligini ta'minlaydi.

Shu bois, jamiyat taraqqiyoti va yoshlarning ijtimoiy-faol hayoti oilaning tarbiyaviy salohiyati, ota-onalarning pedagogik madaniyati va oilaviy muhitni mustahkamlash bilan bevosita bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirzaliyeva N. The role of the family in the formation of moral qualities of teenagers – oilaning yoshlar axloqini shakllantirishdagi o'rni haqida ilmiy maqola. journals.uran.ua
2. Safarova S.O., Nasirova U.A. The role of the family and society in the education of children and adolescents – oila va jamiyatning tarbiyaviy funksiyalari bo'yicha ilmiy tahlil.
3. Vertel A., Korolenko V., Shapovalova O., Bereziuk T. The Role of the Family in the Education and Upbringing of Children – oilaning umumiy tarbiyaviy ahamiyati haqida akademik maqola
4. Ambalova S.A. The influence of family on the socialization of a child's personality – oilaning shaxs ijtimoiylashuviga ta'siri haqida tadqiqot.
5. Karkashadze N., Kuprashvili T., Gugeshashvili T. The Role of the Family in the Socialization of the Individual – shaxs shakllanishida oilaning roli va muammolari.
6. Rasulova Y.R. Yoshlar tarbiyasida oilaning o'rni – pedagogik va psixologik aspektlar bo'yicha maqola.
7. Mirzayeva M.S. Farzand tarbiyasida oilaning psixologik o'rni va vazifalari – oilaning psixologik ta'siri haqida ilmiy maqola.